

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jesus Mari Agirre-Amalloa Ozamiz
Gernika-Lumo,
Bizkaia
(1931-2018)

Aurkibidea

Biografia

[Saraspe](#) plazan jaio 1931. urtean. Aita Kortezubikoa zuen, errementaria, eta ama Ibarrangeluko Merru auzokoa, jostuna. Bere ume garaia gerrak eta bere jaioterriko bonbardaketak erdibitu zuen eta Frantzian pasa zituen hiru urte errefuxiatuak bere hiru neba-arrebekin. Bertan jaso zituen lehen eskolak Gernikako Pasealekuko eskolara joan arte. Bonbardaketan beraien etxe atzeko babeslekuan babestu zen, baina amaren aldeko amama, ezin irtenda, etxean bertan hil zen erreta. Gurasoak Arana kondearen lagunak zirenez, haien Nere Kabia jauregiko garajea jarri zuen bere aitak errementari-tailerra [Torrezuri](#) jauregian bizi ziren bitartean. 14 urte zituela, aitarekin hasi zen beharrean tailer horretan. Zazpi urtez [Torrezuri](#) egon ostean, [Saraspe](#) bueltatu ziren lehengo etxea zegoen leku berera eta plazan bertan tailer berri bat zabaldu zuten. 17 urterekin Marijesietan abesten hasi zen eta soldadutzara joan arte aritu zen horretan. Ezkondu ostean, Venezuelara joan zen eta bertan hazi ziren bere lau alabetatik hiru. Mendigoizale ausarta, Euskal Herriko mendi guztiak, 700dik gora hankapean izan ditu.

Zintak

GER-095

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-12-20
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea

GER-096

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2011-12-20
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiolea, Nerea

GER-097

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2011-12-20
- **Iraupena:** 45 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Amama erreta hil zen bonbardaketan

- **Erref:** GER-095/004
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:03:27. **Bukatu:** 00:04:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Amama Belendizkoa (Arratzu) zuen. Aitaren aldeko aitita karlistadan parte hartutakoa zen, errementaria. Amama Gernikako bonbardaketan hil zen, etxean erreta, ezin izan baitzen handik irten.

2. Bonbardaketa ostean, hiru urtez Frantzian

- **Erref:** GER-095/009
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:10:15. **Bukatu:** 00:11:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

<p>Saraspe plazako etxe batean jaio zen. Bonbardaketa ostean, dena utzi eta Frantziara joan ziren neba-arrebak, eta hiru urtez egon ziren bertan. Euskara baino ez zekiten, baina erdararen eraginez euskara baztertzen hasi ziren. Errusiara joateko aukera ere izan zuten, baina ez ziren joan.</p>

3. Bonbardaketan amak abortua izan zuen

- **Erref:** GER-095/010
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:11:59. **Bukatu:** 00:13:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gernikako bonbardaketa egunean, bere amak abortua izan zuen. Etxe ondoan izan zuten babeslekura joan ziren etxekoak, baina bere arreba zaharrena arma-lantegiko bunkerrean babestu zen.

4. Bonbardaketatik Frantziara joan arteko uneak

- **Erref:** GER-095/011
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:13:03. **Bukatu:** 00:15:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

<p>Bonbardaketa ostean, etxea galdu zutenez, San Juan Ibarrako kondearen etxera joan ziren. Han lau etxe zeuden. Lehen gaua bertan pasatu zuten eta afaltzeko arroz-esnea eman zieten. Hurrengo egunean, Legarreta garraiolariarekin Bilbora joan ziren. Amak abortua izan zuenez, gurasoak Busturiko baserri batean egon ziren. Han, Bilbon, umeak itsasontzi batean sartu zituzten.</p>

5. "En el barco San Mamés vinimos los niños vascos..." abestia

- **Erref:** GER-095/012
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:15:34. **Bukatu:** 00:16:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

Bonbardaketa ostean, Frantziarako itsasontzia hartu zuten. Orduko "En el barco San Mamés vinimos los niños vascos..." abestia kantatzen du.

6. Frantziako bizimodua

- **Erref:** GER-095/013
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:16:36. **Bukatu:** 00:18:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Bonbardaketa ostean, Frantziara joan ziren. Han ume denak banandu zituzten: txartelaren kolorearen arabera, herrialdeka banatu zituzten. Beraiek 33 gelditu ziren eta azken txartela, kolore horiduna, egokitu zitzaien. Beraiek egon ziren denetatik ondoen. Frantziar sozialisten menpe gelditu ziren. Uda

kostaldeko herri batean pasatu ostean, neguan Parisera joaten ziren. Bertako familiek lagundu egiten zieten.

7. Frantziatik bueltan mojek atetik "bota" zituzten

- **Erref:** GER-095/014
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:18:57. **Bukatu:** 00:20:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Bonbardaketa ostean hiru urtez Frantzian egon ziren. Euskal Herrira bueltatu ostean, mojen ikastetxe batean sartu zituzten; hara joan zitzairen aita bila. Aita heldu orduko atetik "bota" egin zituztela dio.

8. Arana kondearen garajea jarri zuten tailerra

- **Erref:** GER-095/015
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:20:06. **Bukatu:** 00:21:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Bonbardaketa ostean Frantzian hiru urtez egon ostean, amaren jaiotetxera joan ziren, Ibarrangeluko Merru auzora. Arana kondearen semeak bere aitaren lagunak zirenez, beraien garajea hasi zen aita beharrean, bertan jarri baitzuen errementari-tailerra. Jesus Mari ere bertan hasi zen lanean.

9. Torrezuri jauregia bizi izan ziren

- **Erref:** GER-095/016
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:21:40. **Bukatu:** 00:22:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Teodoro Arana Torrezuriko ugazaba zen (gaur egun zaharren egoitza dena). Beraiek Sevillan bizi zirenez eta aitaren lagunak zirenez, bertan bizitzeko baimena eman zien bonbardaketan etxea galdu baitzuten. 7-8 urtez egon ziren bertan.

10. Unzetaren txaletean errementari lanetan

- **Erref:** GER-095/017
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:22:39. **Bukatu:** 00:24:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:

14 urteaz Unzetaren txaletean (gaur egungo Segundo Olaeta musika-eskolako eraikina) errementari lanetan hasi zen aitari laguntzen. Bertako ateak, balkoiak... beraiek egin zituzten. Ikasten eta lanean aritzen zen Jesus Mari.

11. Saraspeko errementari tailerra

- **Erref:** GER-095/018
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:24:00. **Bukatu:** 00:25:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Aita errementaria zen eta beraien etxe azpian zabaldu zuen tailerra, Saraspe plazan (gaur egun Dia supermerkatua dagoen tokian). Errementari eta mekanika tailerra jarri zuen bere aitak beste bi bazkidegaz batera. Batez ere errementari bezala aritzen ziren oraindik ez baitzegoen auto askorik. Gurpilak, torlojuak... errazionamenduan ematen zituzten. Horrela parte hartu zuten herriaren berreraikitzean.

12. Soldadutzako destinoa berak aukeratu zuen

- **Erref:** GER-095/022
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:31:52. **Bukatu:** 00:34:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:

Soldadutzan Donostiara joan zen, berak nahi zuen tokira. Izan ere, Esperanza arma-lantegiko ugazaba senitartekoa zenez, bere bitartez lortu zuen lekua aukeratu ahal izatea.

13. Esperanza arma-lantegikoekin harremana

- **Erref:** GER-095/023
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:34:05. **Bukatu:** 00:35:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Armagintza

Laburpena:

Esperanza arma-lantegiko ugazaba senitartekoa bere aitaren lehengusua zen. Aitaren errementari-tailerrera ere materiala pasatzen zion. Jesus Marik morteroak soldatzen ikasi zuen soldatzen.

14. 17-18 urte zitueneko Marijesiak

- **Erref:** GER-095/025
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:35:20. **Bukatu:** 00:38:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

17-18 urte zituela hasi zen Marijesietan kantatzen. Sasoi hartan nortzuk batzen ziren aipatzen du. Olibaresek kuartelean eta Rojo alkatearen etxe aurrean abesten zuen bakarlari legez, gaztelaniaz gainera. Gernika-Lumo txikia zen eta bi ordutan osatzen zuten eguneko ibilbidea. Urtero egiten zuen elurra.

15. Irratia ezkutuan entzun behar

- **Erref:** GER-095/027
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:38:46. **Bukatu:** 00:39:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:

<p>17-18 urte inguru zituela hasi zen Marijesietan abesten eta hogeita bigaz, soldadutzara joan zenean, utzi zion. Hala ere, orfeoian 100dik gora ahots egon ziren. Lehen ez zegoen ez telebistarik ezta irratarik ere. Izatekotan ere, irratia ezkutuan entzun behar izaten zen: Radio París...</p>

16. Operetak eta komediak

- **Erref:** GER-095/028
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:39:46. **Bukatu:** 00:42:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika
- Aisia » Kultura » Antzerkia

Laburpena:

Gernikako orfeoian ahots ederrak zeuden. Bertakoak zartzuelak pentsatu zuten zartzuelak eta horretan hasi ziren. "El detectibe" komedia eta opereta bat egin zuten. Jesus Mariren aitari ez zitzaion gustatzen eta ez zuen nahi izaten semea ikusi, lotsatu egiten baitzen. Gernikan eta Bilbon egin zuten ikuskizuna.

17. Ezkontzetako abeslari

- **Erref:** GER-095/029
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:42:30. **Bukatu:** 00:45:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Jesus Marik beti abestu du asko. Ezkontzetan ere abesten zuen. Bertan izandako anekdota bat kontatzen du. Venezuelan bizi zela ere abesten zuen.

18. Marijesietako kideak

- **Erref:** GER-095/030
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:45:15. **Bukatu:** 00:47:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

Marijesietan kantatzen zuenean, Meaza "Walter" zen bakarlaria. Sasoi hartan aritzen ziren denak hilda zeuden Jesus Marik hau kontatu zigunean. Orduko hainbat kide aipatzen ditu. Soldadutzara joan zenean utzi zion Marijesietan kantatzeari eta sekula ez zuen emakumerik ezagutu bertan.

19. Euskal Herriko mendi guztiak igo ditu

- **Erref:** GER-095/032
- **Iraupena:** 0:03:45. **Hasi:** 00:49:57. **Bukatu:** 00:53:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

Euskal Herriko mendi guztiak ezagutu ditu Jesus Marik, 700 eta piku guztira. Euskal Herritik kanpo ere aritu zen. Orduan sortu zuten Goi-zale taldea. Hiru erregeen mahaia da gogorrena eta ez handiena delako, ibilbide luzea duelako baizik.

20. Mendiko arropa berezi barik

- **Erref:** GER-095/034
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:54:14. **Bukatu:** 00:55:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

Mendirako ez zuten arropa berezirik erabiltzen. Gizonezkoak praka bakeroekin eta andrak gonekin joaten ziren. Botak ziren horretarako bereziak, besterik ez.

21. "Viejo San Juan" abesten zuten mendian

- **Erref:** GER-095/035
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 00:55:07. **Bukatu:** 00:58:36

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Behin Haroko Cune upategira joan ziren eta Donostiako orfeoikoekin batu ziren bertan. Beraiekin ikasi zuen "Viejo San Juan" abestia eta mendirik mendi beti abesten zuen abesti hori.

22. "Brisas gerniquesas" aldizkaria

- **Erref:** GER-096/002
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:00:15. **Bukatu:** 00:01:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Irakurtzea

Laburpena:

"Brisas gerniquesas" aldizkaria Elizak Artekale kalean zuen etxe batean idazten zen. Bera Venezuelan bizi zela bertan ere jasotzen zuen. Aldizkaria erdaraz zen, euskara etxeko hizkuntza zen.

23. Euskaraz entzungo ote zieten beldur

- **Erref:** GER-096/003
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:01:44. **Bukatu:** 00:03:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Errepresioa dela-eta, gerraostean kalean ez zen euskararik egiten. Ondorioz, jende askok erraztasuna galdu zuen. Bera Frantzian egon ostean, gurasoekin berreskuratu zuen euskara. Saraspen gerra aurretik euskara zen nagusi.

24. Gerra aurreko Saraspe

- **Erref:** GER-096/005
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:04:21. **Bukatu:** 00:05:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

Laburpena:

<p>Gerra aurreko Saraspeko plaza zelako zen azaltzen du, bertako tabernak...</p>

25. Etxea sutan eta josteko makina leihotik behera

- **Erref:** GER-096/008

- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:07:14. **Bukatu:** 00:08:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Bonbardaketa egunean etxea sutan hasi zenean, aitzak hirugarren solairutik josteko makina bota zuen. Ama jostuna zen eta beharrezkoa zuen lanerako. Nahiz eta makina inguratzen zuen egurra apurtu, makina bera osorik atera zuten. Jesus Mariren arrebak erabili zian du gerora makina hori. Singer markakoa da.

26. Amuma biziri erre zen bonbardaketan

- **Erref:** GER-096/009
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:08:06. **Bukatu:** 00:09:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Aitaren aldeko amuma bizirik erre zen bonbardaketan. Hirugarren pisuan bizi zen eta ezin izan zuen etxetik irten.

27. Gizarte etxeko ikastola zarratzeko agindua

- **Erref:** GER-096/016
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:13:54. **Bukatu:** 00:15:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Venezuelatik bueltatu eta ikastolara joan ziren bere alabak. Gernika-Lumoko lehen ikastola Andra Maria eliza ondoko etxe batean egon zen. Jesukristoren gurutzea kendu zutela-eta, ikastola zarratzeko agindua jaso zuten. Bere emaztea joan zen alkatearengana berbetan eta arazoa konpondu ahal izan zuen.

28. Ikastolaren alde pentsaera desberdinetakoak batu

- **Erref:** GER-096/020
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:18:47. **Bukatu:** 00:20:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Gernika-Lumok Franco ostean izan zuen lehen alkate abertzaleak, Abaituak, ikastolaren alde egin zuela dio. Abertzale guztiak batzea lortu zuen, EAJ-PNVkoak, HBkoak, EEkoak, komunistak...

Agirre-Amalloa Ozamiz, Jesus Mari | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-01-20

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com